სარედაქციო წესები

მისი მეუფება*

Garland F. Byers, Jr., J.D., D.D.‡

ერთა ეპისკოპოსი, სამოციქულო დავალებით

წმინდა იერონიმე წერისას, კარავაჯო (1605–1606), ბორგეზეს გალერეა, რომი.

თავის ქალა არის memento mori: სიკვდილი შეიძლება ნებისმიერ ჟამს მოვიდეს, და ამიტომ მოწოდება სინანულისკენ: „შეინანეთ, რამეთუ მოახლებულ არს სასუფეველი ცათაჲ.“ (მათე 4:17, ძველი ქართული თარგმანი).

საზოგადოებრივ საკუთრებაში.

სასუფევლის მწიგნობრის თხზულებები მისდევს ქვემოთ ჩამოყალიბებულ წესებს. ისინი აქ არის გადმოცემული, რათა ყოველმა მკითხველმა იცოდეს, როგორ არის მოყვანილი წმინდა წერილი და სხვა ავტორიტეტები, რატომ არის მითითებული ესა თუ ის წყარო და რას ნიშნავს ამ გვერდებზე გამოყენებული ნიშნები და ფორმები.

წმინდა წერილი

წმინდა წერილი არასოდეს იცვლება. წმინდა წერილი მოჰყავთ სიტყვასიტყვით, ზუსტად ისე, როგორც დაბეჭდილია მითითებულ გამოცემაში, და იგი არასოდეს იცვლება, არავითარ ვითარებაში და არავითარი მიზეზით. არც ერთი სიტყვა, ასო ან სასვენი ნიშანი არ ემატება, არ აკლდება და არ იცვლება, და მასში არ ისმება არავითარი გამოყოფის ან ტიპოგრაფიული ნიშანი. სადაც დაბეჭდილ ტექსტში თითქოს გრამატიკული, ორთოგრაფიული ან ბეჭდვითი შეცდომაა, იგი ზუსტად ისე რჩება, როგორც არის. წმინდა წერილი წმიდაა, და მისი შესწორების საბაბით მას არაფერი ეხება. სადაც ეპისკოპოსს სურს რომელიმე მუხლის განმარტება, იგი ამას საკუთარი სიტყვებით აკეთებს, ციტატის გარეთ.

გამოყენებული ბიბლიები. ინგლისურად წმინდა წერილი მოყვანილია King James Version-იდან (1769 წლის სტანდარტული ტექსტი, აპოკრიფებთან ერთად). ყველა სხვა ენაზე წმინდა წერილი მოყვანილია წმინდა ბიბლიის დამკვიდრებული, გამოქვეყნებული გამოცემიდან იმ ენაზე, რომელზეც მკითხველი კითხულობს; იგი არასოდეს ითარგმნება ხელახლა ინგლისურიდან. ყველგან, სადაც ეს შესაძლებელი იყო, ყოველი ღონე იქნა ხმარებული, რომ ციტატები აღიარებული ბიბლიური საზოგადოების ოფიციალური გამოცემიდან ყოფილიყო მოყვანილი. ყველგან გამოყენებულია საზოგადოებრივ საკუთრებაში არსებული გამოცემები, უპირველეს ყოვლისა, საავტორო უფლებების საკითხებისა და საავტორო უფლებით დაცული გამოცემის გამოყენებაზე ნებართვის მოლოდინის თავიდან

ასაცილებლად. მიუხედავად ამისა, ზოგიერთ შემთხვევაში, სადაც ეს გონივრული და აუცილებელი იყო, ნებართვა ითხოვეს იმ ბიბლიური საზოგადოებისგან, რომელიც შესაბამის ენაზეა პასუხისმგებელი. ჯერ კიდევ საავტორო უფლებით დაცული გამოცემები გამოიყენება მათი გამომცემლების ნებართვით, მიცემული იქნება ის უშუალოდ თუ გამომცემლის გამოქვეყნებული ლიცენზიით, ან, სადაც კანონი ამის უფლებას იძლევა, როგორც სამართლიანი გამოყენება.

გამოცემა დასახელებულია. წმინდა წერილის ყოველ ციტატასთან დასახელებულია გამოცემა, საიდანაც ის არის მოყვანილი, მაგალითად „(KJV)“ ინგლისურად, „(Schlachter 1951)“ გერმანულად ან „(ძველი ქართული თარგმანი)“ ქართულად.

მუხლების ნუმერაცია. ზოგიერთ ბიბლიაში ზოგიერთი მუხლი განსხვავებულად არის დანომრილი, განსაკუთრებით ფსალმუნებში. ყოველი ენა საკუთარი ბიბლიის ნუმერაციას მიჰყვება, ასე რომ, მითითება შეიძლება ოდნავ განსხვავდებოდეს იმავე მუხლის ინგლისური მითითებისგან.

ქრისტეს სიტყვები. ქრისტეს სიტყვები, მათ ბრჭყალებთან ერთად, წითლად იბეჭდება, როგორც მათ ეპისკოპოსი განსაზღვრავს. რამდენიმე მუხლში სადავოა, ქრისტე ლაპარაკობს თუ მახარებელი, როგორც იოანე 3:16-ში; ასეთი მუხლები შავად რჩება.

განსხვავებული კანონის წიგნები. ყველა ეკლესია ერთსა და იმავე წიგნებს არ იღებს წმინდა წერილად. წიგნი, რომელსაც ზოგი ეკლესია იღებს, ზოგი კი არა, როგორიცაა აპოკრიფების წიგნები ან ეთიოპიის მართლმადიდებელი თევაჰედო ეკლესიის კანონის წიგნები, შეიძლება იყოს მოყვანილი, და მისი მოყვანა არ გულისხმობს არავითარ გადაწყვეტილებას მისი კანონიკური მდგომარეობის შესახებ.

ავტორიტეტის რიგი

წყაროები ფასდება ავტორიტეტის შემდეგი რიგის მიხედვით, უმაღლესიდან უდაბლესამდე. ყოველი ავტორი ან თხზულება თავსდება იმ უმაღლეს კატეგორიაში, რომელსაც იგი შეესაბამება; სარწმუნოების სიმბოლო თავსდება იმ კრებასთან ერთად, რომელმაც ის მიიღო, გარდა იმისა, რომ მოციქულთა სარწმუნოების სიმბოლო თავსდება მეცხრე კატეგორიაში, ხოლო ათანასეს სარწმუნოების სიმბოლო – მეთერთმეტეში.

1. **ქრისტეს სიტყვები**, სადაც არ უნდა იყოს ისინი ჩაწერილი წმინდა წერილში.
2. **სამოციქულო თხზულებები**: მათე; იოანე; 1, 2 და 3 იოანე; გამოცხადება; პავლეს ცამეტი ეპისტოლე; და 1 და 2 პეტრე.
3. **ახალი აღთქმის სხვა თხზულებები**: მარკოზი, ლუკა, საქმე მოციქულთა, ებრაელთა, იაკობი და იუდა.
4. **ძველი აღთქმა**, აპოკრიფებთან ერთად, როგორც ისინი დაბეჭდილია 1611 წლის King James Version-ში.
5. **სამოციქულო მამები**, მოციქულთა მომდევნო თაობისა (დაახლ. ახ. წ. 95–150).
6. **წინანიკეელი მამები**, ნიკეის კრებამდე (ახ. წ. 325).
7. **ნიკეელი და შემდგომნიკეელი მამები**, უდაბნოს მამებთან ერთად.
8. **შვიდი მსოფლიო კრება**, რომლებსაც აღმოსავლეთიც და დასავლეთიც იღებს, თითოეულის მიერ მიღებულ სარწმუნოების სიმბოლოებთან და განსაზღვრებებთან ერთად.
9. **შემდგომი კრებები**, რომლებსაც აღმოსავლეთიც და დასავლეთიც ერთად არ იღებს.
10. **წმინდანები**: ნებისმიერი პირის თხზულებები, რომელიც ეკლესიამ, აღმოსავლეთში თუ დასავლეთში, წმინდანად აღიარა და რომელიც უფრო მაღალ კატეგორიაში არ არის მოთავსებული.
11. **აღსარებები, კატეხიზმოები და პაპისეული და საპატრიარქო დოკუმენტები.**

12. **ლიტურგიკული ტექსტები**, როგორიცაა ძველი ლიტურგიები და საერთო ლოცვის წიგნი (Book of Common Prayer).
13. **ისტორიული ქრისტიანი ავტორები, რომლებიც წმინდანად არ არიან შერაცხულნი.**
14. **ძველი არაკანონიკური და არაქრისტიანული წყაროები**, როგორიცაა ფსევდეპიგრაფები, მკვდარი ზღვის ხელნაწერები, იოსებ ფლავიუსი და ბერძენ-რომაელი ისტორიკოსები.
15. **თანამედროვე მეცნიერული კვლევა.**
16. **საცნობარო ნაშრომები**, როგორიცაა ლექსიკონები და კონკორდანსები, რომლებიც იარაღად გამოიყენება და არა ავტორიტეტად.

წყაროების შერჩევა

მოწონება არ იგულისხმება. ენციკლიკის, ან რომელიმე აღმსარებლობის ავტორის რომელიმე ნაშრომის, ან ერთი ეკლესიის და არა მეორის ნაშრომის მოყვანა არ გულისხმობს ამ აღმსარებლობის ან ეკლესიის მოწონებას და არავითარ მიკერძოებას. მუხლი შეირჩევა მხოლოდ იმიტომ, რომ ეპისკოპოსმა სწორედ ეს მუხლი, სწორედ ამ წყაროდან, განსახილველ საკითხზე განსაკუთრებით სასწავლებლად მიიჩნია, და სხვა არავითარი მიზეზით. მისი განზრახვა არ არის, ხელი შეუწყოს ან ხელი შეუშალოს რომელიმე აღმსარებლობას.

ჭეშმარიტება იქ არის, სადაც მას პოულობენ. ეპისკოპოსს მიაჩნია, რომ ჭეშმარიტება იქ არის, სადაც მას ადამიანი პოულობს. ამიტომ მას შეუძლია მოიყვანოს საერო წყაროები, ასევე არაკანონიკური ნაშრომები ან ისეთები, რომლებიც ეკლესიებს შორის სადავოდ რჩება. ამას იგი აკეთებს იმიტომ, რომ, როგორც ავტორმა, მოყვანილი მუხლი განსაკუთრებით სასწავლებლად მიიჩნია და დარწმუნდა, რომ ის, რასაც ამბობს, ჭეშმარიტებაა.

ციტირება და მითითებები

ციტატები სიტყვასიტყვითაა. ბრჭყალებში ჩასმული სიტყვები ყოველთვის მითითებული წყაროს ზუსტი სიტყვებია. წყარო არასოდეს გადმოიცემა თავისუფლად ისე, თითქოს ციტატა იყოს. სადაც წყაროს ზუსტი ფორმულირების შემოწმება შეუძლებელია, იგი არ არის მოყვანილი.

მრავალწერტილი და კვადრატული ფრჩხილები. მრავალწერტილი (...) აჩვენებს, რომ ციტატა იწყება ან მთავრდება დედნის წინადადების შუაში, ან რომ სიტყვებია გამოტოვებული. ციტატაში კვადრატულ ფრჩხილებში ჩასმული სიტყვები გადმოცემულია ისე, როგორც ციტირებულ გამოცემაშია. წმინდა წერილის ციტატაში არასოდეს არაფერი ისმება.

ბოლოსართავები სრულ ტექსტს იძლევა. თხზულებაში მოყვანილი ყოველი ავტორიტეტი მის ბოლოსართავებში სრულად არის გადმოცემული, წყაროს ზუსტი სიტყვებით, რათა მკითხველმა თავად ავტორიტეტი წაიკითხოს და არა მხოლოდ მასზე მითითება.

მითითებები. გარდა იმ შემთხვევებისა, სადაც გადახვევა პირდაპირ არის აღნიშნული, მითითებები და გაფორმება მისდევს *Chicago Manual of Style*-ს, მეთოდს, რომელიც საყოველთაოდ არის მიღებული აქ გამოქვეყნებული სახის საღვთისმეტყველო და ისტორიული თხზულებებისთვის. სასუფევლის მწიგნობრის თხზულებები მისგან შეგნებულად გადაუხვევს, შემდეგი მიზეზებით, შემდეგ საკითხებში:

1. **ღმერთზე მიმანიშნებელი ნაცვალსახელები მთავრული ასოთი იწერება** (ინგლისურად He, Him, His), მასთან ერთად მისდამი კუთვნილი სიტყვებიც, როგორიცაა „His right hand“ („მისი მარჯვენა“). Chicago მათ, როგორც წესი, პატარა ასოთი წერს. აქ ისინი მთავრული ასოთი იწერება მოწიწების გამო. ეს წესი ეხება იმ ენებზე დაწერილ გვერდებს, რომლებსაც მთავრული ასოები აქვს.

2. **ნაწილობრივი ციტატები ინარჩუნებს მრავალწერტილს.** Chicago, როგორც წესი, გამოტოვებს მრავალწერტილს ციტატის დასაწყისში ან ბოლოს. აქ იგი შენარჩუნებულია, რათა მკითხველმა ყოველთვის იცოდეს, როდის არ იძლევა ციტატა, და უპირველეს ყოვლისა წმინდა წერილის ციტატა, მთელ წინადადებას.
3. **ბოლოსართავები იძლევა ყოველი მოყვანილი ავტორიტეტის სრულ ტექსტს,** და არა მხოლოდ მითითებას. ეს კეთდება იმისთვის, რომ მკითხველმა თავად ავტორიტეტი წაიკითხოს.
4. **ქრისტეს სიტყვები წითლად იბეჭდება,** მათ ბრჭყალებთან ერთად, წითელასოიანი ბიბლიების ძველი ჩვეულებისამებრ, რათა უფლის სიტყვები გამოირჩეოდეს.
5. **სიტყვა „უფალი“, იესოს მიმართ, მცირე მთავრული ასოებით იწერება** ეპისკოპოსის საკუთარ ტექსტში, მაგრამ არასოდეს წმინდა წერილში, მოწიწების გამო. ეს წესი ეხება იმ ენებზე დაწერილ გვერდებს, რომლებსაც მთავრული ასოები აქვს.

ეკლესიის მამები სხვა ენებზე. სადაც ეკლესიის მამა მოყვანილია ინგლისური გამოცემიდან, ციტატა სხვა ენის გვერდზე ითარგმნება ამ ინგლისური გამოცემიდან და შესაბამისად აღინიშნება, მაგალითად „(ნათარგმნია ANF 1-ის ინგლისური ტექსტიდან)“.

ენა და სტილი

მოწიწების მთავრული ასოები. ღმერთზე მიმანიშნებელი ნაცვალსახელები მთავრული ასოთი იწერება (ინგლისურად He, Him, His), ისევე როგორც მისდამი იმავე აზრით კუთვნილი სიტყვები, მაგალითად, როდესაც ნათქვამია, რომ ქრისტე მის მარჯვენით ზის. ეს წესი ეხება იმ ენებზე დაწერილ გვერდებს, რომლებსაც მთავრული ასოები აქვს.

უფალი მცირე მთავრული ასოებით. ეპისკოპოსის საკუთარ ტექსტში სიტყვა „უფალი“, როდესაც იგი იესო ქრისტეს ეხება, მცირე მთავრული ასოებით იწერება ყველა ენაზე, რომელიც მთავრული ასოებით იწერება. ეს არასოდეს კეთდება წმინდა წერილში.

სხვა მთავრული ასოები. მთავრული ასოთი იწერება „სასუფეველი“ (ღვთისა და ცათა), „სასუფევლის მწიგნობარი“, „წმინდა წერილი“, „ეკლესია“ (ქრისტეს მთელი სხეულის მნიშვნელობით) და „სულიწმიდა“. ეს წესი ეხება იმ ენებზე დაწერილ გვერდებს, რომლებსაც მთავრული ასოები აქვს.

მართლწერა და პუნქტუაცია. ინგლისური გვერდები ამერიკულ მართლწერას მისდევს. წერტილმძიმით გამოყოფილ ჩამონათვალში უკანასკნელ წევრს წინ უძღვის „; და“.

ტიტულები. ტიტულები მოცემულია, როგორც მიმართვის ფორმები, და არა როგორც წოდების პრეტენზია, და მოკრძალებულად არის დაცული.

„მისი მეუფება“ (ინგლისურად „The Most Reverend“) შეერთებულ შტატებში ეპისკოპოსისადმი მიმართვის ჩვეული ფორმაა. იგი თანამდებობას ეკუთვნის და არა ადამიანს, და გამოიყენება როგორც თავაზიანობა და არა როგორც მოთხოვნილი პატივი. შეერთებულ შტატებში გამოყენებული მიმართვის ფორმების ერთი კათოლიკური სახელმძღვანელო ეპისკოპოსისადმი წერილისთვის გვთავაზობს: „His Excellency, / The Most Reverend (full name)“.[1]

D.D. ღვთისმეტყველების დოქტორის (Doctor of Divinity) ხარისხი, რომელიც ეპისკოპოს Byers-ს აქვს, მიენიჭა *honoris causa*, ანუ როგორც პატივი და არა სწავლის კურსის დასრულების შემდეგ, როგორც ეს ზოგჯერ ხდება ეკლესიაში.[2] ერთ-ერთი ცნობილი მაგალითია ღირსი დოქტორი ბილი გრეჰემი. მისი უმაღლესი, სწავლით მიღებული ხარისხი იყო Bachelor of Arts,[3] ხოლო 1948 წელს მან ღვთისმეტყველების საპატიო დოქტორის ხარისხი მიიღო.[4] მას ჩვეულებრივ მიმართავდნენ „Dr. Graham“ („დოქტორი გრეჰემი“).[5] საპატიო დოქტორის ხარისხის მიმღებთა შორის არიან აგრეთვე ღირსი ჰარი ა. აირონსაიდი, რომლის სწავლაც დაწყებითი სკოლით დასრულდა;[6] ღირსი ჯ. კემპბელ მორგანი;[7] ევანგელისტი ბილი სანდეი;[8] მეუფე რონალდ ოუენ ჰოლი,

ჰონკონგისა და სამხრეთ ჩინეთის ეპისკოპოსი;[9] კ. ს. ლუისი;[10] ღირსი ა. უ. ტოზერი;[11] და წმინდა ტერეზა კალკუტელი.[12]

სახელები. წმინდანები, პაპები, პატრიარქები და სხვა ეპისკოპოსები იწოდებიან მათი საკუთარი ეკლესიისთვის ტრადიციული ან მკითხველის ენაში ჩვეული ფორმით. არჩეული ფორმა არ გულისხმობს არავითარ უპირატესობას ეკლესიებს შორის.

თარგმანები. ინგლისურის გარდა სხვა ენებზე არსებული გვერდები ითარგმნება ხელოვნური ინტელექტის დახმარებით, ხოლო ავტორიტეტულია ინგლისური ტექსტი. იხ. შენიშვნა თარგმანებისა და ხელისუფლების შესახებ.

ვებგვერდი

გამოსახულებები. ნაჩვენებია მხოლოდ საზოგადოებრივ საკუთრებაში არსებული ან ასეთი გამოყენებისთვის თავისუფლად ლიცენზირებული გამოსახულებები, და თითოეულს ახლავს წარწერა და წყაროს მითითება.

ნუმერაცია, თარიღები და გადასინჯვები. პუბლიკაციები დანომრილი და დათარიღებულია. მუდმივი გვერდები შეიძლება ადგილზევე გადაისინჯოს, და გადასინჯულ გვერდზე შეიძლება ჩანდეს მისი ბოლო გადასინჯვის თარიღი, რათა მკითხველმა იცოდეს, რომელ ვერსიას კითხულობს.

შესწორებები. მკითხველებს, რომლებიც შეცდომას იპოვიან, და უპირველეს ყოვლისა შეცდომას წმინდა წერილის ციტატაში, ვთხოვთ, მისწერონ მთავარ გვერდზე მითითებულ მისამართზე. შეცდომები სწორდება.

შემოკლებები

KJV King James Version (1769 წლის სტანდარტული ტექსტი)

ANF	*Ante-Nicene Fathers*, რედ. Alexander Roberts და James Donaldson, რასაც მოსდევს ტომის ნომერი
NPNF2	*Nicene and Post-Nicene Fathers*, მეორე სერია, რედ. Philip Schaff და Henry Wace, რასაც მოსდევს ტომის ნომერი
Easton	Burton Scott Easton, *The Apostolic Tradition of Hippolytus* (1934)
ახ. წ.	ახალი წელთაღრიცხვით (ლათ. Anno Domini), ჩვენი უფლის წელს
დაახლ.	დაახლოებით (ლათ. circa)

ბოლოს გადაისინჯა: *2026* წლის *10* ოქტომბერს

შენიშვნები

1 Michael Andrews, „How to Address Church Officials, Bishops, Priests“, *Adoremus Bulletin*, 2009 წლის 15 აგვისტო, https://adoremus.org/2009/08/how-to-address-church-officials-bishops-priests/. გვერდზე ნათქვამია: „მიმართვის ფორმები, რომლებიც შეერთებულ შტატებში გამოიყენება მიმოწერასა და ზეპირ მეტყველებაში, მოცემულია ქვემოთ, ეკლესიის ზოგიერთი თანამდებობის პირის საფოსტო მისამართებთან ერთად.“ (ნათარგმნია ინგლისურიდან)

2 ფრანცისკე, *Veritatis Gaudium*, Apostolic Constitution on Ecclesiastical Universities and Faculties (2017 წლის 8 დეკემბერი), 51-ე მუხლი: „An honorary Doctorate can be conferred for special scientific or cultural merit in promoting the ecclesiastical sciences“ („საპატიო დოქტორის ხარისხი შეიძლება მიენიჭოს განსაკუთრებული სამეცნიერო ან კულტურული დამსახურებისთვის საეკლესიო მეცნიერებათა განვითარებაში“, ნათარგმნია ინგლისურიდან), https://www.vatican.va/content/francesco/en/apost_constitutions/documents/papa-francesco_costituzione-ap_20171208_veritatis-gaudium.html.

3 Wheaton Archives & Special Collections, „Billy Graham Resources“, Wheaton College, ნანახია 2026 წლის 10 ოქტომბერს: „Graham matriculated at Wheaton in 1940 and graduated in 1943 with a BA in anthropology“ („გრეჰემი 1940 წელს ჩაირიცხა Wheaton-ში და 1943 წელს დაამთავრა ანთროპოლოგიის ბაკალავრის (BA) ხარისხით“, ნათარგმნია ინგლისურიდან), https://www.wheaton.edu/about-wheaton/museums-library-and-collections/wheaton-archives-and-special-collections/research/billy-graham-resources.

4 Wheaton Archives & Special Collections, „Select Chronology“, The Evangelism & Missions Archives, Wheaton College, ბოლოს განახლდა 2026 წლის 2 ივნისს: „King’s College commencement, received honorary Doctor of Divinity degree“ („King’s College-ის გამოსაშვები ცერემონია; მიიღო

ღვთისმეტყველების დოქტორის საპატიო ხარისხი“, ნათარგმნია ინგლისურიდან), New Castle, DE, 1948 წლის 7 ივნისი, https://www.wheaton.edu/__data/assets/file/0013/30370/Chronology-1934-2018.pdf.

5 David Van Biema, „Dr. Billy Graham: A Purposeful Life, An Indelible Legacy“, *Guideposts*, [2018?], ნანახია 2026 წლის 10 ოქტომბერს: „The Reverend Dr. Billy Graham, quite possibly the most influential and admired religious leader of the 20th century, passed away on Feb. 21, at the age of 99“ („ღირსი დოქტორი ბილი გრეჰემი, სავარაუდოდ, XX საუკუნის ყველაზე გავლენიანი და პატივცემული რელიგიური ლიდერი, 21 თებერვალს, 99 წლის ასაკში გარდაიცვალა“, ნათარგმნია ინგლისურიდან), https://guideposts.org/articles/prayer/inspirational-prayers/dr-billy-graham-a-purposeful-life-an-indelible-legacy/. იხ. აგრეთვე Blake Killingsworth, „DBU Celebrates the Life of Billy Graham“, Dallas Baptist University, 2018 წლის 21 თებერვალი: „DBU presented its first honorary doctorate to Dr. Billy Graham during a special ceremony held on the DBU campus“ („DBU-მ თავისი პირველი საპატიო დოქტორის ხარისხი დოქტორ ბილი გრეჰემს მიანიჭა DBU-ის კამპუსში გამართულ სპეციალურ ცერემონიაზე“, ნათარგმნია ინგლისურიდან), https://www.dbu.edu/news/2018/02/dbu-celebrates-the-life-of-billy-graham.html; Erin Branham, „A Personal Memory of Dr. Billy Graham“, BRIGHT-FM, 2018 წლის 21 თებერვალი: „Dr. Graham invited many millions of people to encounter Jesus in a personal way“ („დოქტორმა გრეჰემმა მრავალი მილიონი ადამიანი მოუწოდა, პირადად შეხვედროდნენ იესოს“, ნათარგმნია ინგლისურიდან), https://www.brightfm.com/shine/shine-daily/a-personal-memory-of-dr-billy-graham/; და Frank J. Beard, „Reflections on the life of Rev. Dr. Billy Graham“, Illinois Great Rivers Conference, The United Methodist Church, 2018 წლის 1 მარტი: „Dr. Graham received many awards, honorary degrees, and citations during his long life of 99 years“ („დოქტორმა გრეჰემმა თავისი ხანგრძლივი, 99-წლიანი ცხოვრების მანძილზე მრავალი ჯილდო, საპატიო ხარისხი და სიგელი მიიღო“, ნათარგმნია ინგლისურიდან), https://igrc-www.brtsite.com/blogpostsdetail/11047520.

6 „Author Biography“, Plymouth Brethren & Other Ministries: „Though his classes stopped with grammar school...“ („თუმცა მისი სწავლა დაწყებითი სკოლით დასრულდა...“, ნათარგმნია ინგლისურიდან); „Wheaton College awarding an honorary Litt.D. in 1930 and Bob Jones University an honorary D.D. in 1942“ („Wheaton College-მა 1930 წელს მას Litt.D.-ის საპატიო ხარისხი მიანიჭა, ხოლო Bob Jones University-მ 1942 წელს – D.D.-ის საპატიო ხარისხი“, ნათარგმნია ინგლისურიდან), https://plymouthbrethren.org/node/5488.

7 „The G. Campbell Morgan Collection“, Learning Commons, Chicago Theological Seminary: „Morgan received his Doctor of Divinity degree from Chicago Theological Seminary in 1902“ („მორგანმა ღვთისმეტყველების დოქტორის ხარისხი Chicago Theological Seminary-ში 1902 წელს მიიღო“, ნათარგმნია ინგლისურიდან), https://ctslibrary.org/collections/Campbell_Morgan/intro.html.

8 Robert P. Muhlbach, „Billy Sunday, Evangelist“, *Baseball Research Journal* (Society for American Baseball Research), 1980: სანდეი „had numerous honorary doctor of divinity degrees conferred upon him“ („მას

მიენიჭა ღვთისმეტყველების დოქტორის მრავალი საპატიო ხარისხი“, ნათარგმნია ინგლისურიდან), https://sabr.org/journal/article/billy-sunday-evangelist/.

9 University of Hong Kong, Honorary Graduates, „The Rt. Rev. Ronald Owen Hall“: „Doctor of Divinity *honoris causa*“ („ღვთისმეტყველების დოქტორი *honoris causa*“, ნათარგმნია ინგლისურიდან), 64th Congregation, 1965, https://www4.hku.hk/hongrads/citations/mc-ma-ronald-owen-hall-the-rt-rev-ronald-owen-hall.

10 Gabriel Sewell, „Graduation week, celebrating Honorands: Great thinkers and writers“, University of St Andrews Special Collections: „St Andrews awarded Clive Staples Lewis an honorary Doctor of Divinity in June 1946“ („St Andrews-მა კლაივ სტეიპლზ ლუისს ღვთისმეტყველების საპატიო დოქტორის ხარისხი 1946 წლის ივნისში მიანიჭა“, ნათარგმნია ინგლისურიდან), https://university-collections.wp.st-andrews.ac.uk/?p=11658.

11 „A.W. Tozer & Wheaton College“, Wheaton College Special Collections, 2012 წლის 27 თებერვალი: „Wheaton College honored Tozer with an honorary doctorate (LLD) in 1950“ („Wheaton College-მა ტოზერი 1950 წელს საპატიო დოქტორის ხარისხით (LLD) დააჯილდოვა“, ნათარგმნია ინგლისურიდან); „Houghton College bestowed the honorary LLD two years later“ („Houghton College-მა საპატიო LLD ორი წლის შემდეგ მიანიჭა“, ნათარგმნია ინგლისურიდან), https://lib-scblog3.wheaton.edu/?p=5051.

12 University of Hong Kong, Honorary Graduates, „The Reverend Mother Teresa“: „Doctor of Social Sciences *honoris causa*“ („სოციალურ მეცნიერებათა დოქტორი *honoris causa*“, ნათარგმნია ინგლისურიდან), 146th Congregation, 1993, https://www4.hku.hk/hongrads/graduates/m-c-o-m-o-b-e-hon-d-d-hon-dr-med-mary-bojaxhiu-teresa-the-reverend-mother-teresa. აგრეთვე: *Duke of Edinburgh Is Installed as Chancellor of the University*, Anglia Television, 1977, East Anglian Film Archive, კატ. 207990, ჩანაწერი, რომელშიც იგი ჩანს „receiving an honorary degree from the Duke that day“ („იმ დღეს ჰერცოგისგან საპატიო ხარისხის მიღებისას“, ნათარგმნია ინგლისურიდან), https://eafa.org.uk/work/?id=894726.